

Pécsi Tudományegyetem	Pécs	Az egyetem központi könyvtárának részét képező Kerényi Károly-hagyaték elektronikus formában történő feldolgozása	748 090
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem	Budapest	Az egyetem központi könyvtára robbanástechnikai különgyűjteményének elektronikus feltárására	756 750
9 intézmény összesen			6 412 540
Szakmai programok, továbbképzések			
43 intézmény			18 214 950 ebből Budapest 5 727 100
Könyvtári szolgáltatások népszerűsítésére			
29 intézmény			25 199 990 ebből Budapest 9 701 000
Mindösszesen			88 620 880

A fentiekén kívül a Könyvtári Szakmai Kollégium meghívásos pályázatot hirdetett a könyvtári szakmai folyóiratok 2004. évi támogatására.

2. táblázat

A meghívásos pályázat eredménye

A folyóirat címe	Támogatás
Tudományos és Műszaki Tájékoztató (10 lapszám)	3 500 000
Könyvtári Levelezőlap (12 lapszám)	4 334 000
Könyv és Nevelés (4 lapszám)	1 733 000
Könyv, Könyvtár, Könyvtáros (12 lapszám)	3 500 000
Könyvtári Figyelő (4 lapszám)	3 500 000
Összesen	16 567 000

/NKA-hírlevél, 10. köt. 25. sz. 2003. p. 1101–1114./

(Vágó Andrea)

Osztrák Könyvtár a Berzsenyi Dániel Főiskolán

Az 1980-as évek végén kezdődött az Osztrák Külügyminisztérium (Bundesministerium für auswärtige Angelegenheiten) kezdeményezésére az osztrák állam ajándékaént, az osztrák kultúra terjesztésére az ún. *Osztrák Könyvtárak (Österreich-Bibliothek = ÖB)* létrehozása. E gyűjtemények jelenleg 23 országban működnek: főként Közép-, Kelet- és Délkelet-Európában (Olaszországban és Izraelben nem). Az első ilyen könyvtárat Krakkóban nyitották meg 1986-ban, az eddigi utolsót – az ötvenediket – 2003-ban Kolozsvárott [1].

Mindig egy már működő (egyetemi/főiskolai/városi) könyvtárhoz kapcsolódik az ÖB. A könyvtári személyzet munkabérét, a kommunális és infrastruktú-

rális költségeket a befogadó intézmény állja. A szakmai felügyeletet Bécsben az Osztrák Külügyminisztérium, az Osztrák Irodalmi Társaság (Österreichische Gesellschaft für Literatur) és az Osztrák Kelet-Délkelet-Európa Intézet (Österreichisches Ost-und Südosteuropa-Institut) látja el [2].

Az állomány főleg osztrák szerzők műveit tartalmazza, illetve ún. „ausztrikumokat”, azaz valamilyen módon osztrák vonatkozású műveket. A mint-

*Das Austriakum, -s/Austriaka, Austriacum: spezifische österreichische Eigenart, Erscheinung | spezifische Publikation zum Thema Österreich. = Österreichisches Wörterbuch, 38. Auflage. Wien, öbv Et hpt, 1999. p. 202.

egy 1 millió schilling (kb. 4200 euró) értékű alapállomány 3000–3500 kötet, amelyben a szépirodalom mellett megtalálhatók az irodalomtörténeti, a történettudományi, a művészettörténeti, a zenei és más tárgyú szakkönyvek is [3].

Az állományfejlesztés folyamatosan, évről évre történik az Osztrák Külügyminisztérium terhére mindaddig, míg az állomány nagysága eléri a 7–10 ezer kötetet (pl. 1992-ben az ÖB-k állományára fordított összeg 7 millió schilling volt [4], 1998-ban ez az összeg 6,1 millió schillinget tett ki [5]).

Az ÖB-k a hagyományos könyvtári feladatokon kívül az adott országban tevékenykedő Osztrák Kulturális Fórummal (Österreichisches Kulturforum) együttműködve különféle rendezvényeket – felolvasóesteket, előadásokat, koncerteket, filmvetítéseket, kiállításokat – is szerveznek [1]. E tevékenységükkel nagyban hozzájárulnak a német nyelv népszerűsítéséhez (az utóbbi években ugyanis a német nyelv iránti érdeklődés az USA-ban egyre csökken, Európában viszont nő) [2]. Az ÖB-k minden érdeklődő előtt nyitva állnak, használatuk ingyenes.

Osztrák könyvtári gyűjtemények Magyarországon

A budapesti Osztrák Kulturális Fórum (<http://www.okfbudapest.hu>) a kultúrákedvelő nagyközönség előtt főként irodalmi felolvasásairól és előadásairól, kiállításairól, koncertjeiről és filmvetítéseiről ismert. A video- és magnókazettákat, CD-ket, diákat, s közel 6500 kötetet magába foglaló könyvtárában az osztrák irodalom mellett történelmi, földrajzi, zenei témájú, valamint a művészet minden formáját felölelő művek találhatók, melyek – a lexikonok és kézikönyvek kivételével – a könyvtár beiratkozott olvasói számára kölcsönözhetőek (nyitva tartás: hétfő–csütörtök: 10.00–12.00, péntek: 12.00–15.00). A több mint 20 napi- és hetilap helyben olvasható. A könyvtár használata ingyenes, a beiratkozás feltétele az érvényes személyi igazolvány [6].

Magyarországon a budapesti Osztrák Kulturális Fórum osztrák könyvtári gyűjteménye mellett négy vidéki városban: Szegeden, Debrecenben, Pécsen és Szombathelyen működik ÖB. Az Osztrák Külügyminisztérium szándéka szerint ezáltal az ország tudományos kutatói, az egyetemisták, a főis-

kolások, az osztrák kultúra és a német nyelv iránt érdeklődők a fővároson kívül, a lakóhelyükhöz közel is el tudnak érni egy-egy ÖB-t [7].

SZEGED

(<http://www.bibl.u-szeged.hu/OK/index.html>)

A Szegedi Tudományegyetem – akkor még József Attila Tudományegyetem – Központi Könyvtárában 1991. május 16-án nyílt meg az első magyarországi ÖB, melyet az Osztrák Köztársaság az egyetem német nyelv- és irodalom tanszékének ajánlódott. Ez az értékes könyvgyűjtemény nagyban hozzájárult a Germanisztikai Intézetben belüli specializálódáshoz, az 1993-ban önállósult osztrák irodalom és kultúra tanszék megalakulásához. Különgyűjteményként két olvasóteremben, a dokumentumokat szakrendben felállítva fogadja az érdeklődőket az Egyetemi Könyvtár teljes nyitvatartási idejében (hétfő: 13.00–20.00, kedd–péntek: 8.00–20.00, szombat: 8.00–19.00).

A kezdeti kb. 3000 dokumentumot tartalmazó gyűjtemény jelenleg több mint 6440 kötet könyvből áll (kb. 50%-a irodalomtudomány és 19-20. századi osztrák irodalom; a fennmaradó állományrész nyelvtudományi szakirodalom, nyelvkönyvek, szótárak, Ausztriára vonatkozó országismereti anyag, filozófia, pszichológia, vallás- és egyháztörténet, szociológia, politika, gazdaság, jogtudomány, pedagógia, néprajz, művészetek, művelődéstörténet, kultúra, történettudomány, történelem) [8]. A különgyűjtemény könyvanyagát hírlapok és folyóiratok, valamint tanszéki kezelésben lévő video- és magnókazetták, lemezek, CD-ROM-ok egészítik ki. Az Egyetemi Könyvtár online katalógusa tartalmazza az OK jelzettel megkülönböztetett ÖB anyagát is, s lehetővé teszi a szerző, a cím és a tárgyszó szerinti keresést. A helyben használat mellett a több példányban meglévő műveket az Egyetemi Könyvtár minden beiratkozott olvasója kölcsönözheti. Ezen túlmenően az állomány a könyvtárközi kölcsönzésben is részt vesz.

Az érdeklődők osztrák irodalomra és honismeretre vonatkozó kérdéseikkel a gyűjtemény könyvtárában kívül a tanszék osztrák lektorához is fordulhatnak. A napi tájékoztató munka mellett az ÖB minden évben tart könyvtári bevezetést elsőéves német szakos hallgatók részére. A tudományos és kulturális rendezvényeket (szimpóziumok, előadások, könyvbemutatók, kiállítások stb.) az osztrák irodalom és kultúra tanszék szervezi.

DEBRECEN

(<http://www.lib.unideb.hu/kulongy/aut.php>)

A debreceni ÖB 1993. október 20-án nyílt meg. Az Egyetemi Könyvtár vállalta az új könyvtár gondozását és fejlesztését (a Germanisztikai Intézet elődjének, a korábbi Német Tanszéknek jelentős érdemei voltak az új könyvtár megszületésében) [9]. Az ÖB az Egyetemi Könyvtár keretein belül, önálló olvasóteremmel működik (nyitva tartás: hétfő–péntek: 10.00–12.00 és 13.00–17.00). Állományát az Osztrák Köztársaság által adományozott 3500 kötet alapozta meg, ami napjainkra 5100-ra emelkedett. A könyvállomány nagyobb része – a germanista képzés igényeinek megfelelően – szépirodalom és a hozzá kapcsolódó irodalomtudomány. A könyvek mellett napi- és hetilapok is rendelkezésre állnak. Az olvasók főleg az egyetem oktatói és hallgatói, de gyakran megfordulnak itt a régió oktatási intézményeiben tanuló diákok, valamint a határon túlról – pl. Nagyváradról – diplomamunkájukat készítő hallgatók [10]. Az ÖB anyaga visszakereshető az Egyetemi Könyvtár online katalógusában. A könyvtár működését az egyetemen dolgozó német nyelvi lektorok segítik.

PÉCS (<http://www.lib.pte.hu/m/256.htm>)

Pécsett 1993. május 8-án került sor az ÖB átadására [11]. Jelenleg a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Angol–Német és Osztrák Könyvtárában – ahol a tanszéki könyvtárak, az ÖB, valamint a Svájci Gyűjtemény külön elhelyezést kapott – áll az olvasók rendelkezésére (nyitva tartás: hétfő–csütörtök: 9.00–12.00, 13–18; péntek: 9.00–15.00). Cím szerinti és szerzői cédulakatalógus segíti az állományról való tájékozódást. Az osztrák anyag 80%-a visszakereshető az Egyetemi Könyvtár online katalógusában. A 6758 könyv és a folyóiratok mellett CD-ROM-ok, audiovizuális dokumentumok is segítik a könyvtárhasználók munkáját. A könyvtár minden alapszolgáltatása az olvasók rendelkezésére áll. A beiratkozás feltétele a német vagy angol nappali, illetve levelező jogviszony, valamint a kari könyvtári tagság.

SZOMBATHELY

(<http://www.bdtf.hu/konyvtar/obibl>)

Szombathelyen 1992. május 4-én – Szeged után másodikként – *Alois Mock* alkancellár, külügyminiszter nyitotta meg az ausztrákum-gyűjteményt [12] „Az osztrák kultúra napjai” c. rendezvénysoro-

zat keretén belül. A megnyitón *Katona Tamás* külügyi államtitkár és *Kálmán Attila* művelődési államtitkár vett részt [13].

Osztrák Könyvtár a Berzsényi Dániel Főiskolán

A szombathelyi ÖB jelenleg érvényes államközi szerződés alapján működik [14]. A feladatot a Berzsényi Dániel Főiskola (BDF) Központi Könyvtára és a BDF német nyelv és irodalom tanszéke közösen vállalta.

Állomány

Az Osztrák Köztársaság által adományozott 3000 kötet napjainkra 5043-ra emelkedett (1. táblázat).

1. táblázat**Az állomány tudományterületek szerinti megoszlása (2003. szeptember)**

Irodalom- és nyelvtudomány	70%
Honismeret, földrajz	2%
Történelem	6%
Művészet és kultúra	6%
Társadalom- és jogtudomány	5%
Pszichológia, filozófia, vallástudomány, pedagógia	7%
Egyéb	4%

A könyvek mellett napilapok hétfői számai és hetilapok állnak az olvasók rendelkezésére (pl. Anzeiger: Fachzeitschrift des österreichischen Buchhandels; Bühne; Der Donauraum; Europäische Rundschau; Das Fenster; Film Magazine; Jura Soyfer; Lichtungen; Literatur aus Österreich; Literatur und Kritik; Mit der Ziehharmonika; Morgen; News; Österreichische Bibliographie; Österreichische Hochschulzeitung; Österreichische Musikzeitschrift; Pannonia; Die Presse; Profil; Protokolle; Die Rampe; Der Standard; Wespennest; Wiener Journal; Wiener Slawistischer Almanach; Zwi-schenwelt).

Mind az oktatók, mind a hallgatók körében népszerűek a videokazetták, különösen az országismerttel (pl. Niederösterreich; Burgenland; Baden bei Wien), a nyelvtanulással (Infos aus Deutschland: Sprachkurs), az irodalomtörténettel (Erich Wolfgang Skwara: Gegen die messbare Zeit; Max Zweig 1892–1992), a művészettörténettel (Jüdische Kultur

in Wien), az ünnepekkel (Frohe Weihnachten) kapcsolatos filmek.

A hangkazetták iránti igény egyre nő. Leggyakrabban a nyelvtanuláshoz felhasználhatókat (pl. Deutsch als Fremdsprache; Jung sein I–II.), valamint az irodalomtörténeti vonatkozásúakat (Österreich erzählt I–II.; Musil: Die Verwirrungen des Zöglings Törless 1–5.) keresik az olvasók. A CD-ROM-ok (pl. Ernst Jandl), audio-CD-k (pl. Jiddische Lieder) mellett diapozitívok (Maria Theresia und ihre Zeit; Von Mayerling bis Sarajevo) színesítik a kínálatot. Az állomány a Központi Könyvtár online katalógusában (<http://www.bdtf.hu/konyvtar/aleph.htm>) visszakereshető.

Elhelyezés

Az ÖB helyileg a BDF „D” épületében (Szombat hely, Berzsényi tér 2.) a főiskola idegen nyelvű gyűjteményével (angol, francia, német, olasz, szláv filológiai anyag) együtt található. A német anyagon belül a raktári jelzet és a leltári szám mellett az „Österreich Bibliothek” pecsét jelzi az osztrák gyűjteményhez való tartozást. A BDF honlapján a „Regionális feladatkörű könyvtárak” között szerepel (<http://www.bdtf.hu/konyvtar/allomany.htm>).

Használat

Az ÖB a főiskola könyvtárának valamennyi beiratkozott olvasója számára rendelkezésre áll az Idegennyelvi Könyvtár mindenkori nyitvatartási idejében (hétfő: 11.00–18.00, kedd–csütörtök: 8.00–18.00, péntek: 8.00–14.00). Ellátja a hallgatókat, a diplomamunkát készítőket, az oktatókat; a város, a megye, a régió valamennyi érdeklődő könyvtárhasználóját. A használói kör egyre bővül, s a nem német szakos hallgatók közül különösen az Európa-tanulmányok szakos hallgatók – akik választható speciálkollégiumok keretében foglalkoznak Ausztriával (pl. „Politik und Gesellschaft in Österreich 1918–1995”) – keresik fel leggyakrabban e gyűjteményt.

Állománygyarapítás

Az állomány két módon gyarapszik: ajándékozás és vétel útján. Év közben német, osztrák kiadóktól, valamint az Osztrák Külügyminisztériumból – az Osztrák Kulturális Fórum közvetítésével – postai úton érkező ajándékkötetek mellett lektori ajándékokkal, író-olvasó találkozókra meghívott előadók műveivel bővül az ÖB állománya. Az állomány

gyarapítási forrása elsődlegesen a vétel. 2003-ban az Osztrák Külügyminisztérium által rendelkezésre bocsátott állománygyarapításra fordítható keret 2180 euró volt. Az állományalakítást meghatározó szempontok (a használók igényei, állományösszetétel, gyűjtőkör, éves állománygyarapítási keret összege stb.) mérlegelése után a könyvtáros dönt a dokumentumok beszerzéséről. Dönteni viszont csak a kínálat ismeretében lehet.

Az ÖB gyűjteményfejlesztésének egyik legfontosabb forrása az *Österreichische Bibliographie* (<http://bibliographie.onb.ac.at/biblio/>). A rendszeresen érkező kiadói katalógusok mellett a nagyobb kiadók internetes honlapja (pl. <http://www.peterlang.net>; <http://www.piper.de>) naprakészen tájékoztat az újonnan megjelent dokumentumokról. A médiában közzétett műkritikák, könyvismertetések, interjúk is segítik a tájékozódást, pl. az *Anzeiger: Fachzeitschrift des österreichischen Buchhandels* című folyóirat rendszeresen közöl az osztrák könyvpiac újdonságairól szóló cikkeket.

A könyvtárhasználók (oktatók, hallgatók stb.) gyakran tesznek javaslatot művek beszerzésére. Ha ezek megvétele nem indokolt (pl. túl magas a beszerzési ár; a könyvtár jelenlegi állománya által jól lefedett a szakterület; az adott mű nem illeszkedik a könyvtár gyűjtőkörébe), természetesen más forrásból – könyvtárközi kölcsönzés útján – teljesítik a javaslattevő könyvtárhasználó kérését.

Az év közben gyűjtött és – a könyvtár katalógusai- ban való behasonlítás után – indokoltnak minősített könyvtárhasználói állománygyarapítási javaslatokat kiegészítik a kiadói katalógusok, bibliográfiák stb. alapján beszerzésre érdemesnek minősített dokumentumok, továbbá az antikváriumok, könyvesboltok helyi (bécsi) kínálatából válogatott anyag. Így áll össze a dezideráta katalógus.

Az ÖB többnyire egy példányban gyűjti az ausztrikumokat, de az állandóan forgalomban lévő dokumentumok esetén engedélyezett a másodpéldány beszerzése (pl. *Paul Lendvay: Die Ungarn*). Természetesen ügyelnek a művek javított, bővített, átdolgozott kiadásainak beszerzésére is. Az ÖB-k állománygyarapítási listáival kapcsolatos munkáját a bécsi *Der Buchfreund: Universitätsbuchhandlung und Antiquariat* koordinálja. Írásban kell leadni a beszerzendő dokumentumok *megrendelőjegyzékét*. A megrendelt dokumentumok az Osztrák Kulturális Fórum közvetítésével jutnak el Szombathelyre.

Ösztöndíj

A szombathelyi ÖB működését szabályozó államközi szerződés 7. cikkelye tartalmazza az ÖB munkatársai számára – a költségvetés által megengedett lehetőségek szerint – az Osztrák Köztársaság Külügyminisztériuma által felajánlott évi négyhetes bécsi tartózkodás lehetőségét. A feladatkör megosztottságából következően – mind a főiskola német nyelv és irodalom tanszéke, mind a főiskola könyvtára érintett – az éves négyhetes bécsi ösztöndíjból két hetet a tanszék, két hetet a könyvtár egy-egy munkatársa vehet igénybe a felügyeleti intézmények munkatársaival való személyes kapcsolattartás, az általuk szervezett hivatalos programokon, továbbképzéseken való részvétel, a kutatómunka, valamint az éves állománygyarapítási jegyzék összeállítása céljából.

Rendezvények és kapcsolattartás

A BDF német nyelv és irodalom tanszékével közös szervezésben zajlanak az ÖB rendezvényei, melyek többnyire kiállítások, felolvasóestek, író-olvasó találkozók. 2001. október 2-án *Rudolf Lasselsberger*, 2001. november 28-án *Stanislav Struhar*, 2002. március 5-én *Petra Ganglbauer*, 2002. április 22-én *Christine Huber*, 2002. október 8-án *Christian Futscher*, 2002. december 3-án *Margret Kreidl*, 2003. március 18-án *Fritz Widhalm*, 2003. május 6-án *Gerhard Jaschke*, 2003. október 7-én *Karin Ivancsics* volt vendég.

A felügyeleti intézményekkel való folyamatos kapcsolattartás – Bécsben az Osztrák Külügyminisztériummal (<http://www.bmaa.gv.at>), az Osztrák Irodalmi Társasággal (<http://www.ogl.at>), a Kelet-Délkelet-Európa Intézettel (<http://www.osi.ac.at>), valamint a budapesti székhelyű Osztrák Kulturális Fórummal (<http://www.okfbudapest.hu>) – az ÖB-i feladatkör szerves része. Mind a szóbeli, mind az írásbeli kommunikáció nyelve a német.

A *Benita Ferrero-Waldner* külügyminiszter-asszony nevével fémjelzett „Auslandskultur Neu” című fejlesztési koncepció értelmében az ÖB-k jelentős változás előtt állnak, ugyanis e gyűjteményeket szerte a világon „Kultur- és médiacentrumokká” készülnek fejleszteni [15]. E hosszú távú cél érdekében hozták létre a folyamatosan bővülő nemzetközi honlapot (www.oesterreich-bibliotheken.at), valamint e célból rendezték meg 2003. szeptember

2–4-e között Bécsben a „Chancen kultureller Netzwerke: Konferenz zur Standortbestimmung der Österreich-Bibliotheken im Ausland und ihrer Perspektiven” című nemzetközi konferenciát [16].

Irodalom

- [1] <http://www.oesterreich-bibliotheken.at/zielsetzung.php>
- [2] <http://www.oesterreich-bibliotheken.at/chronik.php>
- [3] KOTHANEK, Gertrude: Osztrák Kulturális Intézet. = Könyvtári Figyelő, 1. (37.) köt. 3. sz. 1991. p. 412–414.
- [4] Jahrbuch der österreichischen Außenpolitik: Außenpolitischer Bericht 1992. Wien, Bundesministerium für auswärtige Angelegenheiten, 1993. p. 416.
- [5] Auslandskulturbericht 1999: Kulturpolitischer Teil des Außenpolitischen Berichtes. Wien, Bundesministerium für auswärtige Angelegenheiten, év nélkül. p. 23.
- [6] <http://www.okfbudapest.hu>
- [7] KOTHANEK, Gertrude: Osztrák Kulturális Intézet. = Könyvtári Figyelő, 1. (37.) köt. 3. sz. 1991. p. 412.
- [8] <http://www.bibl.u-szeged.hu/OK/index.html>
- [9] HIMA Gabriella: Ausztria-Könyvtár Debrecenben. = Debreceni Szemle, 1. köt. 2. sz. 1993. p. 296.
- [10] <http://www.lib.unideb.hu/kulongy/aut.php>
- [11] SZÉNÁSZKY Mária: Osztrák könyvajándék Pécsnek. = Könyvtári Levelező/lap, 5. köt. 5. sz. 1993. p. 29.
- [12] Zweite Österreich-Bibliothek in Ungarn. = Neue Zeitung, 1992. április 25. p. 1.
- [13] TÓTHNÉ KIRÁLY Katalin: Osztrák Könyvtár a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolán. = A Vas megyei Könyvtárak Értesítője, 22. köt. 2. sz. 1992. p. 45.
- [14] „Vereinbarung zwischen dem Bundesministerium für auswärtige Angelegenheiten, vertreten durch das Österreichische Kulturinstitut in Budapest und der Hochschule Szombathely”. Budapest, Szombathely, 2001. november.
- [15] <http://www.oesterreich-bibliotheken.at/zukunftsperspektiven.php>
- [16] Chancen kultureller Netzwerke: Konferenz zur Standortbestimmung der Österreich-Bibliotheken im Ausland und ihrer Perspektiven. Arbeitspapier. Wien, Bundesministerium für auswärtige Angelegenheiten. Kulturpolitische Sektion, 10. April 2003. p. 3–5.

Nagyváradai Enikő
(Berzsenyi Dániel Főiskola)